

Türkiye’deki Dış Göç Olgusuna Sosyoekonomik Bir Yaklaşım ve Avrupa Birliği ile Geri Kabul Anlaşması’nın Olası Etkileri¹

Mustafa GÜDER, Department of Economics, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Dokuz Eylül University, Turkey; e-mail: mustafaguderr.59@gmail.com

Socio-Economic Approach to the Foreign Migration in Turkey and Possible Effects of Readmission Agreement with European Union²

Abstract

The concept of migration in the 21st century, has become global fact in consequence of politic competition and socio-economic relations. Turkey is one of the most affected countries. In this study; the migration processes of Turkey and effects of the migration on Turkish economy will be referred. Finally, possible effects of Readmission Agreement will be evaluated.

Keywords : Migration, Employment, Readmission Agreement.

JEL Classification Codes : F22, E24, F53.

Öz

21. yüzyılda göç kavramı politik rekabetin ve sosyoekonomik ilişkilerin bir sonucu olarak küresel bir olgu haline gelmektedir. Türkiye jeopolitik konumu nedeniyle bundan en çok etkilenen ülkelerdendir. Bu çalışmada; Türkiye’ye yönelik göç süreçlerine ve dış göçün Türkiye Ekonomisi üzerine etkilerine değinilecek, son olarak Geri Kabul Anlaşması’nın olası etkileri değerlendirilecektir.

Anahtar Sözcükler : Göç, İstihdam, Geri Kabul Anlaşması.

¹ Bu makale, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü tarafından düzenlenen “Prof.Dr. Mehmet Sadık ACAR Bilimsel Araştırma ve Lisansüstü Tez Yarışması-2016” kapsamında birincilik ödülüne layık görülmüştür.

² This paper had won the “First Place” in “Prof.Dr. Mehmet Sadık ACAR Scientific Research and Thesis Competition-2016” organized by Dokuz Eylül University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics.

1. Giriş

Göç, insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. Soyut bir yaklaşımla insanların sosyal, ekonomik ve politik sebeplerden dolayı buldukları ortamları terk ederek yer değiştirmeleri olarak kavramsallaştırılabilir. Ülke sınırlarının ortaya çıkmasıyla beraber ise iç ve dış göç ayrımı söz konusu olmuştur. Dış göç, bu neticede sınırların aşılmasıyla ülkeler arası bir geçişi nitelendirmektedir. Günümüzde dış göç ciddi bir boyuta ulaşmaktadır. Şöyle ki dünya nüfusunun yaklaşık %3'ü doğdukları ülke dışında yaşamaktadır (OECD, <<http://www.oecd.org/insights/43569201.pdf>>, 10.05.2016).

Göç toplumsal ve ekonomik dönüşümlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmasından dolayı bir sonuçtur. Fakat bu dönüşümlerin oluşmasında da rol oynadığı bir gerçektir. Bu çerçevede göç aynı zamanda bir nedendir (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 250). Gerek neden gerekse sonuç yönüyle göçler ekonomiler üzerinde olumlu ve olumsuz birçok değişikliğe sebep olmaktadır. Bu nedenle göç sosyo-ekonomi alanının kavramsal çerçevesinde bir olgu olarak değerlendirilebilir. Demografik yapıların, sosyal ve kültürel niteliklerin değişmesi, üretim ve tüketim süreçlerini de doğrudan ve/veya dolaylı olarak etkilemektedir.

Bu çalışmada, dış göçler ile Türkiye Ekonomisi'nin istihdam, üretim ve fiyat istikrarı açısından etkileşim mekanizmaları analiz edilmektedir. Gerek ülke bazında genel etkilerin analizinin net olmaması gerekse bu konuda makro ölçekte detaylı araştırmaların yetersizliğinden dolayı göçün ekonomik alana etkileri daha çok bölgesel anlamda incelenmekte ve ekonominin geneline yansımaları kısaca belirtilmektedir. Ayrıca Geri Kabul Anlaşması'nın olası etkileri üzerinde durulmaktadır. Çalışmada ilk önce Türkiye'ye yönelik dış göç olgusuna ve süreçlerine kısaca değinilmekte, ardından göçün spesifik etkileri açıklanmaya çalışılmaktadır.

2. Dış Göç Olgusu ve Türkiye Ekonomisi

Yükselen Küreselleşme, Yeni Dünya Düzeni gibi oluşumlar ile beraber ortaya çıkan politik, kültürel, ekonomik sonuçlar göç hareketlerinin ivme kazanmasına ve küresel bir olgu haline gelmesine neden olmuştur. Aynı zamanda göçün niteliğinin değişmesine ve değişik yaklaşımlarla açıklanmasına imkan vermiştir. Bu konuda literatürde çeşitli göç kuramları geliştirilmiştir³. Ayrıca yakın geçmişte yaşanan zorunlu göçlere yönelik detaylı araştırmalar bulunmaktadır⁴. Başta Ortadoğu kaynaklı olmak üzere birçok farklı sebeple zorunlu göçler hala yaşanmaktadır. Türkiye geçmişte olduğu gibi günümüzde de bu göçlerden en çok etkilenen ülkelerdendir.

Türkiye genel olarak dış göç kavramıyla 2. Dünya Savaşı'ndan sonra tanışmıştır. Bu tanışıklık giderek toplumsal dokuyu değiştiren bir hal almıştır (Abadan & Unat, 2002: I).

³ *Göç Kuramlarının en kapsamlı çalışmalarından biri için bkz. Massey vd., 1993.*

⁴ *Irak savaşından kaçan göçmenler ile ilgili olarak bkz. Glonek, 2014.*

Türkiye’ye yönelik göçün ilk dönemi “ulusal inşa” süreci olarak adlandırılabilir. Bu dönemin temel özelliği olarak Cumhuriyet Türkiye’si sınırları dışında kalmış eski Osmanlı topraklarında yaşayan, İmar ve İskan Bakanlığı verilerine göre sayıları 870.000’e varan Müslüman ve çoğunlukla Türk kökenli insanların anayurda göçleri olarak gösterilebilir. Bir diğer dönem 1950-1951 ile sonrasında 1969-1978 olmak üzere iki farklı süreçte, sosyo-kültürel ve siyasi sebeplerle Bulgaristan ve Yugoslavya’dan toplamda 500.000 olarak tahminlenen Türk ve/veya Müslümanların göç etmek zorunda kaldığı dönemdir. Bu dönemde gelen göçmenlerin büyük bölümü sanayi kentlerinde iskan edilmiş ve bu sektörün dinamik işgücünü oluşturmuştur. Üçüncü dönem 1980- 1990’lar arasında yer almaktadır. 1978’de Afganistan’da başlayan iç karışıklık nedeniyle 7000 dolayında Afgan sığınmacı Türkiye’nin doğusundaki köy ve kasabalara yerleştirilmiştir (İçduygu & Sirkeci, 1999: 259, 264). Ayrıca Türkiye 1980’de 24 Ocak Kararları ile birlikte Neo-liberal politikalara ağırlık vermiş ve bunun sonucu olarak önceki dönemlerden daha yüksek oranlarda dış göç almaya başlamıştır (Tuna, 2014: 49).

Son olarak dördüncü dönem, kitlesel olarak gerçekleşen ve sosyo-ekonomik açıdan en güçlü etki potansiyeline sahip göç olarak, 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşından kaçan ve 2016 Mart ayı itibarıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre sayıları 2.733.384 olan Suriyeli göçmenlerin oluşturduğu dönemdir (GİGM, 2016). Çalışmada ağırlıklı olarak bu dönem üzerinde durulacaktır. Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de bulunmaları nedensellik açısından farklılık arz etmektedir. Genel olarak geçici koruma altına alınan sığınmacılar, illegal yollarla Avrupa’ya geçmek için gelen transit göçmenler ve ikamet izni verilen göçmenler bunlardan bazılarıdır. Yukarıda belirtilen göçmen sayısı sadece geçici koruma altındaki sığınmacılara dair resmi verileri yansıtmaktadır.

Göç, göçmenlerin ailelerini geçindirebilmek adına iş arayan pozisyonuna geçmeleriyle birlikte bir “istihdam” etkisini de beraberinde getirmektedir. Türkiye’ye yönelik göç olgusunun en önemli özelliklerinden biri göçmenlerin çalışma alanlarının büyük bir kısmının yerli işgücünün de yapabileceği vasıfsız işlerden oluşuyor olmasıdır (Toksöz & Ünlütürk-Ulutaş, 2012: 87). İşgücüne dair bu durum toplumsal patlama gibi sosyolojik problemler konusunda kaygılara neden olmaktadır. Fakat yüksek nitelik sahibi göçmenlerin iş hayatında verimlilik sağlayacak alanlara yönlendirilmesi ve tüccar kesimin Türkiye’de de eski işlerini devam ettirebileceği zeminler oluşturularak ihracata katkı sunmalarına imkân verecek politikalar uygulanması olumlu sonuçlar verebilecek adımlar olarak gözükmektedir. Bu nedenlerle dış göç kavramının ekonomik etkilerine bakıldığında konjonktürel olarak risk ve fırsatların bir arada olduğu görülmektedir.

Bölgesel olarak incelendiğinde Suriye’den gelen göç dalgasından sosyoekonomik açıdan en çok etkilenen bölge olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi ön plana çıkmaktadır. Bölgesel araştırmalarda işgücü piyasasına dair iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. İşverenlerle yapılan görüşmelerde yerel halkın tarım ve fabrika işçiliği gibi alanlarda çalışmak istemediği ve bu sektörlerde emek talebinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu açıdan Suriyeli göçmenlerin işgücü açığının olduğu alanlarda istihdam edilerek üretime katkı sunmakta oldukları görülmektedir. Fakat diğer taraftan yerel halk, emek arzı artışıyla beraber reel ücretlerin düşmesi ve iş kaybının ortaya çıkmasında göçmenleri etkili bir unsur

olarak görmektedir. Suriyeli göçmenlerin büyük bir kısmının sanayide, tarımda ve küçük işletmelerde kaçak olarak veya çok düşük ücretlerle istihdam edilmesi bu görüşün ortaya çıkmasında başat faktör olmaktadır. Bu noktada kurumsal firmalar göçmenlerin işgücü piyasasına girmesini tercih etmekte fakat bunun yasal prosedürlere uygunluğunun sağlanmasını istemektedir. Aksi takdirde kayıt dışı istihdam, iş kazalarının baş göstermesiyle firmalara ağır yükler bindirmekte, haksız rekabetin ortaya çıkmasıyla piyasa aksaklıklarına sebep olmakta ve uzun vadede makroekonomi üzerinde olumsuz etkiler doğurabilir (ORSAM, 2015: 18).

Politika ve stratejik araştırma merkezi Global'in 2015 Toplumsal Eğilimler Anketi'ne göre halkın sığınmacıların ekonomideki yerine ilişkin genel yaklaşımı olumsuz gözükmektedir. Ankete katılanların %77'si sığınmacıların ekonomiye zarar verdiklerini düşünmektedir. Katılımcıların %68'ise sığınmacıların işlerini ellerinden aldıklarını düşünmektedir. Ekonomiye canlılık kazandırdıklarını düşünenlerin oranı ise %16'da kalmıştır (GLOBAL, 2015: 42). Bu olumsuz yaklaşım toplumsal ilişkilere de yansımaktadır. Suriyeli sığınmacıların topluma entegrasyonunun sağlanamaması ve halktaki olumsuz tutum nedeniyle belli şehirlerde dil, din, kültür ve yaşam tarzı gibi sosyolojik unsurlar üzerinden toplumsal uyumsuzluklar yaşanmaktadır (ORSAM, 2016: 16).

Üzerinde durulması gereken en önemli konulardan biri de çocuk işçiliğinin ortaya çıkmasıdır. Mülteci kampları dışında yaşayan çocukların çok düşük bir kısmının eğitim imkânı bulabilmesi ve ailelerin maddi zorluklar içinde bulunması gibi sebepler birleştiğinde çocukların kent merkezlerinde satıcılık yaptırılarak bir gelir kapısı olarak kullanılması ve atölyelerde ucuz işgücü olarak çalıştırılması söz konusu olmaktadır (ORSAM, 2015: 17).

Farklı bir bakış açısıyla göçmenlerin Türkiye'ye gelişi, bölgesel olarak yeni bir talep artışını da beraberinde getirmektedir. Yardım amacıyla yürütülen faaliyetler ve gerçekleştirilen yatırımlar göç alan bölgelerde işgücü piyasasında kısmi bir genişleme yaratmaktadır. Ayrıca göçmenlerin daha çok niteliksiz işgücü gerektiren alanlarda istihdam edilmesi yerel halkın bir kısmının daha yüksek gelir düzeyindeki sektörlerde istihdam olanağı bulmasını sağlamaktadır (ORSAM, 2015a: 35).

Göçün istihdam dışında mal ve hizmet fiyatları üzerinde de etkileri bulunmaktadır. İçişleri Bakanlığı'nın raporuna göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Osmaniye, Hatay, Kahramanmaraş, Mersin illerinde toplamda yaklaşık 846.500 göçmen barınma merkezleri dışında yaşamaktadır (ORSAM, 2015: 15). Böyle anormal bir nüfus artışının getirdiği yüksek talep, enflasyon rakamlarına da yansımaktadır. Göçün yoğun olduğu bölgelerde enflasyon rakamları Türkiye ortalamalarının üzerinde seyretmektedir. 2016 yılı Nisan ayının il düzeyindeki TÜFE göstergelerine göre aylık en yüksek artışlar yüksek oranda göç alan Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye'de gerçekleşmiştir (TUIK, <<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21688>>, 10.05.2016). Sığınmacı kampları dışında kalan göçmenlerin barınma ihtiyaçları doğrultusunda emlak piyasasına olan aşırı talep nedeniyle enflasyonist baskılar oluşmaktadır. Gaziantep, Şanlıurfa ve Kilis'te ev fiyatlarında yaklaşık 2 kat, kira fiyatlarındaysa 2 ile 3 kat arasında bir artış olduğu

belirtilmektedir (Milliyet, <<http://www.milliyet.com.tr/suriyeliler-sinir-illerinde-kira/gundem/detay/1846010/default.htm>>, 17.05.2016).

Üretim açısından yapılan araştırmalara göre her 1000 göçmene karşılık 1,3 yeni firma kurulmuştur. Bu firmaların yaklaşık %40'ı Suriyeli göçmenler tarafından kurulan firmalardır. Ekonomi Bakanlığı Uluslararası Doğrudan Yatırım İstatistiklerine göre 2015 Haziran ayı itibarıyla 2827 olan Suriyeli firmaların sayısı aynı yılın sonunda 3679'a yükselmiştir. Bu firmaların kurulmasında etkili olan ihtiyaç maddelerine olan talep, dış ticareti de artırarak büyümeye katkı sunmaktadır. Örneğin; Gaziantep'ten Suriye'ye gerçekleştirilen ihracat 2011 yılından sonraki iki yılda yaklaşık iki kat artmıştır. Büyümeye olan bu katkı ciddi boyutta olmamakla birlikte değerlendirilebildiği takdirde güçlü bir potansiyel taşımaktadır (GUSAM, <<http://gusam.org/2016/03/12/siginmaci-varliginin-sosyoekonomik-maliyeti/>>, 12.03.2016).

Türkiye'nin kapsayıcı ve etkin bir göç politikasının bulunmayışı potansiyel kazanımların gerçekleşmesini engellemektedir. Örneğin; Ürdün'e göç eden Suriyeli göçmen sayısının ülke nüfusuna oranı %9,5 iken bu oran Türkiye'de %3,6'dır. Fakat ekonomik etkilere bakıldığında Ürdün Türkiye'den daha avantajlı bir konumdadır. Zira Ürdün'de işsizlik ve enflasyon açısından Suriyelilerin olumsuz bir etkisinin olmadığı kanısına varılmıştır. Ayrıca yapılan yardımlar, beşeri sermaye ve yatırımlar temelinde ekonomik olarak ülkenin göçten olumlu etkilendiği görülmüştür (Philips, 2016: 38). Tabii burada Ürdün ile Suriye'nin Arap olmaları, aynı dili konuşmaları ve yakın bir kültür kaynağından beslenmeleri Ürdün açısından avantaj oluşturmaktadır. Fakat göç hareketlerinin değerlendirilmesinde toplumsal entegrasyon ve göç politikalarının yeri küçümsenemeyecek ölçüde önemlidir.

3. Avrupa Birliği İle Geri Kabul Anlaşması ve Türkiye'ye Olası Etkileri

16 Aralık 2013'te Avrupa Birliği (AB) ile imzalanan Geri Kabul Anlaşması (GKA) göç bağlamında ortaya çıkan en tartışmalı konulardan biridir. GKA, 1 Ekim 2014'te TBMM'nde onaylanması ile yürürlüğe girmiştir. Fakat GKA karşılığında Türkiye Cumhuriyeti heyetinin taleplerinden olan AB'ye Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için vize muafiyeti uygulamasının Ekim 2016'ya kadar sağlanmaya çalışılması nedeniyle GKA'nın uygulanması da en erken Haziran 2016'ya uzamıştır (Aljazeera, <<http://www.aljazeera.com.tr/haber/sorularla-geri-kabul-ve-vize-muafiyeti/>>, 23.08.2015). GKA'nın genel anlamda içeriği T.C. AB Bakanlığı tarafından şöyle belirtilmiştir (AB Bakanlığı, <http://www.ab.gov.tr/files/pubvize_gka_kitap_15_12_2013.pdf>, 23.03.2015).

- Yasadışı yollarla AB ülkelerine giden veya bu ülkelerde buldukları sırada yasadışı duruma düşen (örneğin, vize süresini geçiren) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ve Türkiye üzerinden Anlaşma'ya taraf diğer ülke veya ülke grubuna geçiş yapmış üçüncü ülke vatandaşlarının Anlaşma'da belirlenen şartlar ve kurallar çerçevesinde Türkiye'ye geri alınmasını,
- Yasadışı yollarla AB ülkeleri üzerinden ülkemize gelen veya Türkiye'de buldukları sırada yasadışı duruma düşen AB üyesi ülkeler ve üçüncü ülke

vatandaşlarının Anlaşma'da belirlenen şartlar ve kurallar çerçevesinde ilgili AB ülkesine iade edilmesini düzenlemektedir.

GKA kapsamında AB'ne gelen düzensiz göçmenlerin geldikleri ülkelere geri gönderilmesi hedeflenmektedir. Türkiye de bu projenin bir geçiş ayağını oluşturmaktadır. Bu geçiş süreci için 3 yıllık bir zaman dilimi öngörülmektedir. Yani Türkiye kendi sınırları içinden geçerek AB'ne giden göçmenleri 3 yıl sonra kabul etmeye başlayacaktır (TC. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, <<http://kdk.gov.tr/haber/sorularla-abye-vizesiz-seyahat-sureci/349>>, 15.05.2016). Fakat önemli olan soru Türkiye'ye getirilecek göçmenlerin hepsi kendi ülkelerine gönderilebilecek midir? Bu noktada Türkiye'nin diğer ülkelerle yaptığı geri kabul anlaşmalarına bakmak gereklidir. Türkiye'nin hali hazırda 14 ülke⁵ ile geri kabul anlaşması bulunmaktadır (GİGM, 2016). Bunların dışında kalan ülkelerin vatandaşı olan göçmenler ülkelere gönderilemeyecektir. Ayrıca Suriye iç savaşının hala devam ettiği düşünüldüğünde Suriyeli göçmenlerin de ülkelerine gönderilebilmesi oldukça zordur.

Türkiye tarafının GKA kapsamında AB'nden belli talepleri bulunmaktadır. Bu talepler ana hatlarıyla üç başlık altında toplanabilir. Bunlar; vize muafiyeti, mali yardım ve AB üyelik sürecinin hızlandırılmasıdır.

Vize muafiyeti, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının Schengen Bölgesi'nde 90 gün süreyle vizesiz bulunabilmesini kapsamaktadır (DW, <<http://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiye-vize-muafiyeti-ne-anlama-gelir/a-19131375>>, 23.08.2015). Taleplerin ekonomik yönünü ise daha çok mali yardımlar ve AB üyelik süreci oluşturmaktadır. Ekonomik perspektifte incelendiğinde göçmenlerin gönderilişine kadarki aşamaların mali yükünü gönderen ülke üstlenecektir. Fakat Türkiye'ye getirilişlerinden kendi ülkelerine geçiş aşamasındaki (barınma, geri dönüş) masrafları Türkiye tarafından karşılanacaktır. Bu maliyeti azaltmak için AB tarafından Türkiye'ye 3 milyar avroluk bir ödenek verilmesi söz konusudur. Ayrıca 2018'e kadar 3 milyar avroluk bir ek ödenek daha Türkiye tarafından talep edilmektedir (Hürriyet, <<http://www.hurriyet.com.tr/iste-turkiye-ab-zirvesinin-sonuclari-40065229>>, 13.05.2016).

Türkiye'nin 2011 yılından beri Suriyeli sığınmacılar için harcadığı rakam dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu tarafından 2016 yılı Şubat ayı itibarıyla yaklaşık 30 milyar dolar olarak belirtilmiştir. Bu rakamın ciddiyeti, bir yıl önceki ex-post ihracatın beşte birine denk geldiği düşünüldüğünde daha net anlaşılmaktadır (Hürriyet, <<http://www.hurriyet.com.tr/davutoglu-londradaki-suriye-konferansinda-konustu-40049381>>, 12.05.2016). Türkiye'nin ödenek talepleri kabul edildiği takdirde 2018'e kadar alacağı toplam yardım 6 milyar avroyu geçmemektedir. Bu ödenek Türkiye'nin bugüne

⁵ Bu ülkeler şunlardır: Suriye (2001), Kırgızistan (2003), Yunanistan (2002), Romanya (2004), Ukrayna (2005), Pakistan (2010), Nijerya (2011), Rusya (2011), Yemen (2012), Bosna Hersek (2012), Moldova (2012), Belarus (2013), Karadağ (2013) ve Avrupa Birliği(2013).

kadar yaptığı yardımların çok az bir kısmını karşılamaktadır. Yeni gelecek olan göçmenlerin ülke ekonomisi üzerinde oluşturacağı mali yük hesaba katıldığında ödenekler oransal olarak daha da küçülme eğilimindedir.

Uluslararası Göç Örgütü'nün yaptığı araştırmaya göre Avrupa sınırları içerisinde 1.046.599 düzensiz göçmen bulunmaktadır (IOM, 2016). Göçmenlerin ne kadarının Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçtiği henüz bilinmemekte dolayısıyla GKA kapsamında Türkiye'ye iade edilecek göçmen sayısı da belirsizliğini korumaktadır. Yüksek düzeyde geri kabulün gerçekleşmesi durumunda Türkiye ekonomisinin bundan olumsuz etkilenmesi olasılıklar dahilindedir.

Diğer taraftan Türkiye'nin AB üyelik sürecinin hızlandırılması konusundaki talebi iktisadi ekseninde oldukça önem teşkil etmektedir. Bunun nedenlerinden biri AB ve ABD arasında imzalanması düşünülen Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı Anlaşması (TTIP)'dir. Türkiye üye olduğu Gümrük Birliği Anlaşması'na göre AB'nin imzaladığı serbest ticaret anlaşmalarına uymak durumundadır. Söz konusu anlaşmayla AB ve ABD arasında ticaret ve yatırımlar herhangi bir kısıtlama olmaksızın yapılacaktır. Fakat Türkiye AB üyesi olmadığı için kendi ticari ilişkilerini aynı serbestlikte yürütememektedir. Anlaşmaya dâhil olan ülkeler Türkiye'ye gümrük engeli olmadan ihracat yaparken Türkiye'den yapacağı ithalata engeller koyabilmektedir. Böylece haksız bir rekabet ve Türkiye açısından dezavantajlı bir durum ortaya çıkmaktadır. Anlaşmaya AB üyesi statüsünde dahil olmadığı takdirde Türkiye'nin gayrisafi yurtiçi hasılasında yaklaşık 35 milyar dolarlık bir zararın ortaya çıkacağı tahmin edilmektedir (Güneş vd., 2013: 1). Bundan dolayı alternatif bir model oluşturulmadıkça (ceteris paribus) TTIP yürürlüğe girene kadar AB'ne üyelik sürecinin tamamlanması Türkiye ekonomisinin geleceği açısından önemlidir.

4. Sonuç

Türkiye'de Suriyelilerin varlığı konusunda olumsuz bir yargı bulunmaktadır. Bu durumun değiştirilebilmesi için göçmenlerin sosyo-kültürel entegrasyonuna yönelik kapsamlı politikalar oluşturulması önem kazanmaktadır.

Ekonomik alanda ise yasadışılığın ve çocuk işçiliğinin önlenmesi Türkiye'nin sosyo-politik görünümü açısından önemlidir. Aşırı talebin olduğu bölgelerde enflasyonist baskıların minimize edilebilmesi için göçmen nüfusun şehirlerarası dağılımındaki denge ön plana çıkmaktadır. Ayrıca beşeri sermayenin imkânlarını genişleterek onların yararlı olabilecekleri alanlara yönlendirilmesi uzun vadede olumlu etkiler doğurabilecek bir politikadır.

Diğer taraftan GKA belirsizlikler içermektedir. Bu iki taraf için de bir sorun niteliğindedir. Fayda-maliyet analizleri doğru yapılmadığı takdirde GKA oyun teorik bir yaklaşımla sıfır kazananlı bir oyun haline gelebilir. Bu yüzden anlaşmaya konu olan göçmen sayısı netleştirilmeden söz konusu anlaşmanın yürürlüğe girmesi Türkiye açısından beklenmedik sonuçlar doğurabilir. Ayrıca anlaşma kapsamında vize muafiyeti sürecinin

hızlandırılması, TTIP ekseninde belli piyasaların kaybedilme riskinin minimize edilmesine katkı sunacaktır.

Kaynaklar

- Abadan, N.U. (2002), *Bitmeyen Göç*, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Aljazeera (2015), *Sorularla geri kabul ve vize muafiyeti*, <<http://www.aljazeera.com.tr/haber/sorularla-geri-kabul-ve-vize-muafiyeti>>, 23.08.2015.
- DW Akademie (2015), *Vize muafiyeti ne anlama geliyor?*, <<http://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiye-vize-muafiyeti-ne-anlama-geliyor/a-19131375>>, 23.08.2015.
- GİGM (2015), *Göç İstatistikleri-Geçici Koruma*, <http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik>, 23.08.2015.
- GLOBAL (2015), *Türkiye Toplumsal Eğilimler Anketi*, Ankara, Kasım, <<http://GLOBAL%20T%C3%BCrkiye%20Toplumsal%20E%C4%9Ffilimler%20Anketi%20Kas%C4%B1m%202015%20Ocak.pdf>>, 23.08.2015.
- Glonek, J. (2014), "Unwanted Guests: The Impact of Iraqi Refugees on Jordan's Economy", *Master Thesis*, Faculty of the U.S. Army Command and General Staff College.
- Güneş, D. & M: Mavuş & A. Oduncu (2013), "AB-ABD Serbest Ticaret Anlaşması ve Türkiye Üzerine Etkileri", *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Ekonomi Notları*, Sayı: 2013-30, TCMB, Kasım.
- GÜSAM (2016), *Sığınmacı Varlığının Sosyoekonomik Maliyeti*, <<http://gusam.org/2016/03/12/siginmaci-varliginin-sosyoekonomik-maliyeti/>>, 12.03.2016.
- HÜRRİYET (2016), *Davutoğlu Londra Konuşması*, <<http://www.hurriyet.com.tr/davutoglu-londradaki-suriye-konferansinda-konustu-40049381>>, 12.05.2016.
- HÜRRİYET (2016), *Türkiye ve AB zirvesinin sonuçları*, <<http://www.hurriyet.com.tr/iste-turkiye-ab-zirvesinin-sonuclari-40065229>>, 13.05.2016.
- INTERNATIONAL ORGANIZATION OF MIGRATION (2016), "Flows Compilation 2015 Overview", <<http://doe.iom.int/docs/Flows%20Compilation%202015%20Overview.pdf>>, 08.03.2016.
- İçduygu, A. & İ. Sirkeci (1999), "Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri", içinde; O. Baydar (ed.), *75 Yılda Köylerde Şehirlere*, Tarih Vakfı, İstanbul, 249-268.
- Massey, D.S. & J. Arango & G. Hugo & A. Kouaouci & A. Pellegrino & J.E. Taylor (1993), "Theories of international migration: A review and appraisal", *Population and Development Review*, 19(3): 431-466.
- MİLLİYET (2015), <<http://www.milliyet.com.tr/suriyeliler-sinir-illerindekira/gundem/detay/1846010/default.htm>>, 17.05.2016.
- OECD (2009), *Uluslararası Göç: Küreselleşmenin İnsani Yüzü*, <<http://www.oecd.org/insights/43569201.pdf>>, 10.05.2016.
- ORSAM & TESEV (2015), *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM), Rapor No: 195, Ocak.*
- ORSAM (2015a), "Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Ekonomik Etkileri: Sentetik Bir Modelleme", *Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) Rapor No: 196, Ocak.*

- Philips, M. (2016), "The Effects of Syrian refugees on Jordan's Economy: A Critical Case Study", A *Master's Project Submitted to The American University in Cairo School of Global Affairs and Public Policy*, Şubat, 2016.
- T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı (2013), *Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları*, <http://www.ab.gov.tr/files/pubvize_gka_kitap_15_12_2013.pdf>, 23.03.2015.
- T.C. Başbakanlık (2016), *Sorularla AB'ye vizesiz seyahat süreci*, <<http://kdk.gov.tr/haber/sorularla-abye-vizesiz-seyahat-sureci/349>>, 15.05.2016.
- Toksöz, G. & Ç.Ü. Ulutaş (2012), "Is migration feminized? A gender-and ethnicity-based review of the literature on irregular migration to Turkey", içinde; S.P. Elitok & T. Straubhaar, *Turkey, Migration and the EU: Potentials, Challenges and Opportunities*, Hamburg: Hamburg Univ. Press, Series Edition HWWI, Cilt: 5, 85-111.
- Tuna, M. (2014), *Türkiye ve Yeni Uluslararası Göçler*, Sentez Yayınları, Bursa.
- TÜİK (2016), *Tüketici Fiyat Endeksi Nisan 2016*, <<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21688>>, 10.05.2016.

Güder, M. (2016), "Türkiye'deki Dış Göç Olgusuna Sosyoekonomik Bir Yaklaşım ve Avrupa Birliği ile Geri Kabul Anlaşması'nın Olası Etkileri", *Sosyoekonomi*, Vol. 24(30), 129-137.